

Omtrent Deedee en het cameratoezicht

Door Egbert Dommering

Begin mei werd ik gebeld door Deedee van de Volkskrant die een special ging maken over cameratoezicht. ‘Deedee’, vroeg ik, ‘Is dat van de roman van Claus, ‘Omtrent Deedee?’ Er viel iemand van haar stoel aan de andere kant van de lijn, want dat was zo, en nog nooit had iemand dat gevraagd. Het interview was helaas niet omtrent haarzelf, maar omtrent het cameratoezicht en de misstand die daaruit aan het groeien is. Ik nam gedurende lange tijd telefonische het woord om de lamlendige wettelijke grondslag van dit toezicht te schetsen, waarna Deedee klaarblijkelijk tevreden gesteld het gesprek beëindigde. ‘Het komt in het magazine van volgende week, ‘ zei ze nog. Die week daarop was er een magazine met een vrouw met een lelie op de cover, maar dat was niet Deedee, maar Rosita Steenbeek. Hoewel een groot deel van het magazine in beslag werd genomen door de vele soorten leed die Rosita reeds in haar leven had doorgemaakt, ging het ook over het cameratoezicht. Het artikel was inderdaad van Deedee en het bevatte veel mooie foto’s van gevelcamera’s en een plattegrondje van Bits for Freedom van het aantal camera’s dat alleen al in de rosse buurt in Amsterdam hangt (aangeduid als het Wallengebied hetgeen nieuw taalgebruik voor mij was; tot dusver kende ik alleen het Waddengebied). Mijn beschouwing over de wettelijke grondslag was klaarblijkelijk tussen wallen en schepen (die vroeger over het toezicht gingen) geraakt. Wel werd Corien Prins uitvoerig geciteerd die boos was dat ze in winkels werd gefilmd. ‘Hierover zou in Nederland een fundamentele discussie moeten worden gevoerd,’ besloot ze. Kijk, dacht ik bij mij zelf, zo moet je de Volkskrant aanpakken. Je moet de fundamentele discussie niet met de journaliste voeren, maar zeggen dat die gevoerd *moet* worden. Laten we er in Computerrecht dan maar eens mee beginnen. Met dank aan Deedee geef ik een voorzet.

Waar zou die discussie over moeten gaan? Er is toch net een wijziging van het Wetboek van Strafrecht aangenomen?¹ Deze wet breidt de strafbepaling van 139f uit met het vervaardigen van een afbeelding met een technisch hulpmiddel in een woning of op niet voor publiek toegankelijke plaatsen ‘waarvan de aanwezigheid niet op duidelijke wijze kenbaar is gemaakt’. Voor artikel 441b doet de wet datzelfde met betrekking tot voor publiek toegankelijke ruimten, maar stelt het niet de beperking van het op duidelijke wijze kenbaar maken. Nadere bestudering van de MvT leert dat de regeling eerder een legalisering van cameratoezicht dan een uitbanning daarvan bewerkstelligt. Artikel 137f kent immers de beperking dat het toezicht wederrechtelijk moet zijn en dat het mag als het kenbaar is gemaakt. De eis van de wederrechtelijkheid schept een belangrijke uitzondering voor heimelijk cameratoezicht ter bescherming van openbare

¹ De Wet Heimelijk Cameratoezicht *Kamerstukken* II en I, zittingen 2000-2001 en 2002-2003, 27732.

belangen (nationale veiligheid, bescherming tegen strafbare feiten) Deze pil wordt verguld door daarbij in een adem de vrijheid van nieuwsgaring als te beschermen belang te noemen. De voorwaarde dat het wel mag als het duidelijk kenbaar is gemaakt schept een basis voor cameratoezicht in winkels, discotheken en de werkplek. De discussie kan alleen nog gaan over wat 'duidelijk kenbaar gemaakt' is.

Het gat in het nieuwe 441b is de beperking dat het alleen strafbaar is wanneer het toezicht wederrechtelijk is. Blijkens de MvT is heimelijk cameratoezicht door de openbare macht ten behoeve van opsporen van strafbare feiten en de bescherming van de nationale veiligheid toegestaan. Daarbij worden *en passant* de artikelen 141 Sv (algemene taak strafbare feiten op te sporen) en 2 Politiewet (algemene taak handhaving rechtsorde) als voldoende wettelijke grondslag meegenomen. Ook hier wordt de verruiming van de wettelijke grondslag goedge maakt door ook de vrijheid van nieuwsgaring te noemen.

Er is een andere legaliseringoperatie in de maak. Gemeenten experimenteren op dit moment op grote schaal met cameratoezicht ter bescherming van de openbare orde zonder dat daarvoor een wettelijke basis aanwezig is. Daarvoor is een Wet Cameratoezicht Openbare Plaatsen in de maak die ook een basis moet gaan geven voor het opslaan van beelden, voorzover de Wbp daar al niet in voorziet.² We zullen moeten afwachten wat dat ontwerp straks te bieden heeft.

Het toekomstbeeld blijft dus somber: overal zullen steeds meer camera's van winkeliers, politie, AIVD, B&W hangen met af en toe een bordje 'hier is cameratoezicht' daartussen, maar dat slaat dan niet op de camera's van de openbare macht. Af en toe mag een journalist heimelijk een foto maken als hij een klemmend belang van nieuwsgaring kan aantonen.

In ons leven volgt ons een schaduw die wordt veroorzaakt door het feit dat ons lichaam de fotonen van de zonnestrallen die ons raken terugkaatst zodat zich achter ons een grijs evenbeeld op de grond aftekent. De terugkaatsing van diezelfde lichtstralen wordt nu opgeslorpt door camera's en ontelbare malen in elektronische schaduwen opgeslagen. Het is inderdaad tijd dat er over deze collectieve 'schaduw' eens een maatschappelijk debat plaatsvindt. Dat zal moeten gaan over de noodzaak en proportionaliteit daarvan. Maar ook dit. Er staat geschreven: Gij zult mij niet afbeelden. Dat gebod leidde in de 16e eeuw tot een beeldenstorm in de kerken door de *iconoclasten*. Laat er een nieuwe beeldenstorm in de straten van onze steden woeden. Laten de cameraclasten de camera's in de steden stuk slaan.

² Ik ken het bestaan van dit voorontwerp op dit moment alleen uit de gepubliceerde adviezen daarover van het CBP van 5 februari 2002 en 6 december 2002.